

Kyndelmisseaften i Thy.

VED CHR. LARSEN.

NU TIL DAGS har Kyndelmisse, d. 2. Februar, ikke tilnærmelsesvis den Betydning som blot for en Menneskealder siden. I Øvrigt fortaber Festen sig i den graa Oldtid, idet den oprindelig var en hedensk Renselsesfest for de døde. I de første kristne Aarhundreder fejredes den som Mariæ Renselsesfest - Jesu Fremstilling i Templet 40 Dage efter Jesu Fødsel. Dens Navn blev nu missa candelarum, d. e. Lysmesse, fordi de til kirkelig Brug bestemte Lys blev indviede denne Dag; men i Folkemunde blev det til Kyndelmisse, i Thy dog til Kiørmis ligesom paa Plattysk. I Tyskland er - eller var - en af Aarets største Markeder Kjørmismarkedet, og i Danmark regnede Bønderne ogsaa med Kyndelmisse som en betydelig Mærkedag, f. Eks.: Koen skal kælve 14 Dage efter Kyndelmisse o. s. v. Og det gamle Ord siger, at ved Kyndelmisse Knude er Julen ude. Blev det Snevejr ved den Tid, sagde man, at det var Kyndelmisse, der rystede sine Klude.

Hvor stor en Dag Kyndelmisse var, forstaar man, naar man hører, at Aftenen forud var Festaften ligesom ved Jul, Nytaar og Helligtrekonger. Denne Kyndelmisse- eller Kjørmisaften brugtes her i Thy og Hannes til en bestemt Fest, ja, enkelte Steder bruges den endnu.

Ved Udstykningen omkr. 1800 blev der en Del Jord tilbage som Fælleseje. Disse Jordstykker var for det meste uden Dyrkningsværdi og fulde af store Huller; men der var dog ogsaa Ler- og Grusgrave o. l., hvor Bymændene kunde hente Ler og Grus til eget Behov.

Efterhaanden blev mange af disse Fælleder opdyrket. Naar en Mand selv gjorde Rydningsarbejdet og kultiverede et Stykke Jord, fik han Hævd paa det og til sidst ogsaa Skøde. Endnu den Dag i Dag kan man undertiden i Referater af Sogneraadforhandlingerne i Thy finde Ansøgninger om Tilladelse til at faa indmatrikuleret en saadan Fælled under en privat Mands Eje.

Men der var ogsaa Steder, hvor hele Byen beholdt Ejendomsretten til disse Fælleder, særlig nord for Thisted. Her lejede man hvert - eller hvert femte - Aar Fællederne ud. Dette skete ved Auktion, der altid fandt Sted Kjørmis Aften, der blev fejret som en af Aarets største Fester. Samtidig fordeltes Overskudet af Fælledindtægten fra forrige Aar. Disse Fester holdes den Dag i Dag i Brønd, Kjelstrup, Store og Lille Hillerslev, Skovsted, Næstrup og paa Hannæs - selv meget gamle Mennesker erindrer ikke Festen andre Steder.

De fleste Steder var det Snefogden, der skulde arrangere disse Gilder. Han fik herfor i gamle Dage 5 Kr., senere 10 Kr. Oprindelig var Festen en rigtig

”Mandefest”. Man sagde, at der ikke var Plads til Konerne ogsaa, men den virkelige Grund var vist en anden. Traktementet var Øl og Brændevin, og i Brønd drak man en Gang 40 l Brændevin paa en Aften, saa det var ikke sært, at Bølgerne undertiden gik højt, somme Tider røg man i Totterne paa hinanden, naar man gik hjem. Og ofte var man et Stykke op paa næste Dag, før man vendte hjem fra Kjørmisgildet.

Skikken kunde være lidt forskellig, men i Almindelighed forløb Aftenen saaledes, at Snefogden fordelte Overskudet fra sidste Aar til Deltagerne. I Kjelstrup fordeltes det efter Bymændenes Hartkorn, i Brønd derimod efter Ildsteder, uanset om man havde Jord eller ikke. I Kjelstrup er dette Beløb fra 300 til 500 Kr., i Næstrup ca. 150 Kr., dog, naar der enkelte Aar er solgt Træ fra Fællesplantningen, helt op til 600 Kr. I Brønd er Beløbet kun 80-90 Kr., men i Kjelstrup er Fælleden ogsaa paa 12-14 Tdr. Land, dels opdyrket Jord, dels Grusgrave. Disse Fælleder var tidligere skattefri, men nu har Skæbnen ogsaa naaet dem.

I Kjelstrup skulde alle Deltagerne en Gang holde en Tale. Snefogden naaede kun at faa sagt to Gange: ”Kjelstrup’erne er pinedød nogle kjønne Folk”. Denne Tale vandt trods sin Korthed livlig t Bifald og mindes endnu trods de mellemliggende 50-60 Aar.

I Skovsted var baade Karle og vistnok ogsaa Kvindfolk med, og ældre Folk siger, at de regnede det for den ”vildeste” Fest hele Aaret. I Kjelstrup har stadigvæk kun Mænd Adgang; i Brønd derimod har Kvinderne forlængst vundet Indpas, efter at Festen var blevet flyttet fra Privathjem til Forsamlingshuset. Her er endnu 5-6 Tdr. Bygsædeland inde under Fællesskabet. Pengene betales her forud, da man en Gang havde sørgelige Erfaringer om en, der ”glemte” at betale efter. Mærkeligt nok har man ingen Steder Protokoller, Love eller andre skriftlige Dokumenter, alt beror paa mundtlige Traditioner igennem mange Slægtled.

I Højstrup paa Hannæs fejres Kjørmisaften paa Omgang mellem alle Gaardejere med mere end én Td. Hartkorn. Pengene fordeles efter Hartkorn, dog faar de under 1 Td. ogsaa deres Part.

Lejerne fra forrige Aar mødte med Lejen - her bagud - samt en ”Polak” - en Blanding af Brændevin og Mjød - noget, der slog fælt - og saa holdtes Auktion over de fælles Jordstykker, der laa - og ligger - ude i Bygholm Vejler og i Nærheden af: ”Helstensø”, ”Revlén”, ”Nørre Lerpøtter”, ”Søndre Lerpøtter” samt Helstensø Vig. Prisen for hver Part var altid foruden Pengesummen ”Polaken”. Ogsaa heroppe er Kvinderne trængt ind og ”Polaken” ud, saa nu gaar Aftenen for Mændene med Kortspil og for Kvinderne med Kaffepassiar.

Endelig er der Kjørmissaften i Næstrup, men den er paa Retur, idet den er flyttet fra selve Kjørmissaften til den sidste Lørdag Aften i Januar, fordi en Gaardmand holdt Fødselsdag den "rigtige" Dag. Desuden har det her i lange Tider ikke været Snefogden, men Degnen, der holdt Festen mod et lille Vederlag. Også dér flød de vaade Varer rigeligt tidligere, og der spillede "3 Korts Mis". Kvinderne er endnu holdt ude fra Festen her, men Spiritus'en er derimod "hældt ud", nu er Traktementet Kaffe, Kager og Cigarer, der gaar af den fælles Kasse. Fælledeerne er meget spredte i Næstrup. Navnene er: æ Præ'n, æ Gaa'd, Fla'si, Mellvej, æ

Spredsted o. s. v., der kendetegner, hvad de har været brugt til – æ Spredsted var tidligere Tørreplads for Tørvene fra Mosen nærved.

Enkelte Steder er man begyndt at sælge bort af Fælledeerne, saa den Tid er vel ikke fjern, da den sidste Fællede forsvinder og dermed de originale Thykjørmissfester.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1935, side 82-84)